

סיכום כנס INSA בנושא האוסינט וקהילת המודיעין האמריקנית

ד"ר עופר גוטרמן¹

03 במאי 2021

להלן סיכום כנס מקוון שקיים ארגון INSA² (Intelligence and National Security Alliance) ב-07.04.21-08.4.21 שנושאו היה OSINT: Thinking outside of the SCIF³. בכנס הופיעו גורמים מכהנים בעבר ובהווה בקהילת המודיעין האמריקנית וגורמים מהמגזר הפרטי הקשורים לקהילת המודיעין (דוגמת נציג חברה המספקת שירותי אוסינט).

המסקנה המרכזית מהכנס היא שבעוד בקהילת המודיעין הישראלית יש הערכת חסר באשר לחשיבות האוסינט, בקהילת המודיעין האמריקנית יש בעיה אחרת – קיימת הכרה בחשיבות המידע הגלוי, ובחלק מהמקרים אף ניכרת השקעת משאבים מכובדת בדיסציפלינה זו, אך טרם פותחו מסגרת תפיסתית של התחום ויכולת מעשית למצות אותו.

ועדיין, עצם ההכרה של קהילת המודיעין האמריקנית בצורך, והעיסוק הנרחב יחסית בניסיון לפתח את התחום מבחינת תפיסות והמשגות, כמו גם כלים ויכולות, מספק להם בסיס של התנסות שיאפשר בהדרגה לפתח את יכולותיהם בתחום באופן משמעותי יותר.

שימושי האוסינט

- יש משימות שהאוסינט מספק להן מענה מלא "מקצה לקצה", למשל היבטים של ניתוח שטח, תופעות פליטות ועוד.
- גנרל ליהיי, סגנית קמ"נית צבא היבשה, טענה בהצגה שלה כי הצבא מייחס לאוסינט חשיבות ויכולת תרומה בכל הרמות (אסטרטגי, אופרטיבי, טקטי). היא פירטה את 8 יעדי האוסינט של הצבא:

1. תמיכה בהגנה על הכוח.
2. אינדיקציות והתרעות.
3. תמיכה בתהליך המודרניזציה ובמוכנות האסטרטגית.
4. תמיכה בהערכות בתחום המטרות ו-BDA.

¹ סיכום הכנס נכתב ע"י ד"ר עופר גוטרמן, עמית מחקר בכיר במכון לחקר המתודולוגיה של המודיעין.

² ארגון ה-INSA (Intelligence and National Security Alliance) הינו ארגון מקצועי וא-מפלגתי אשר מהווה מקום מפגש לחברי קהילת המודיעין האמריקאית לצורך שת"פ, נטוורקינג ומתן פתרונות חדשניים לנושאים של ביטחון לאומי ומודיעין.

³ OSINT: Thinking Outside the SCIF. The Intelligence National Security Alliance . (n.d.). <https://www.insaonline.org/event/osint-thinking-outside-the-scif/>.

5. לחוש את סביבת הסייבר.
6. תמיכה בבניית הערכת המצב.
7. סיוע באימון בסביבה חיה.
8. תיאום וסנכרון האיסוף הגלובלי.

- **היחס לאוסינט ביחס ליתר הדיסציפלינות** - קיים מידע שניתן למצוא רק במקורות גלויים. האוסינט משמש גם לאספקת קצות חוט להבנות רחבות יותר, וגם לתיקוף מידע אחר. כמובן שהאוסינט לא עומד בפני עצמו וכמו כל סוג חומר אחר, הוא צריך להשתלב בעיבוד ובהערכה המתכנים יחדיו את מקורות המידע השונים.
- **מייחסים זיקה עמוקה בין אוסינט לפורנט**. האוסינט מספק מידע ערכי ולא מסווג, ולכן זו פלטפורמה טובה לחילופי מידע ובניית הקשרים עם שותפים. הדבר חשוב במיוחד נוכח החשיבות הגוברת שמוקנית גם לפורנט במסגרת הרצון לחזק בריתות עם שותפים.
- **צוינה החשיבות המיוחדת שיש לאוסינט כמקור מידע שמשרת את המאבק הבין מעצמתי של ארה"ב**, בעיקר כלפי סין ורוסיה. לדוגמה, מרבית המידע אודות תכנון ופעילויות של סין בפרויקט "דרך המשי החדשה" או רשת תקשורת סלולרית דור 5 זמין במידע הגלוי.
- תחומים נוספים בהם לאוסינט חשיבות רבה – אבטחת סייבר, מודיעין פיננסי.

היחס העדכני של קהילת המודיעין כלפי האוסינט

- **בקרוב הדוברים השונים ניכרה הסכמה כי האתגרים הגדולים ביותר של קהילת המודיעין בתחום האוסינט מצויים בתחום של התרבות הארגונית ולא של הטכנולוגיה**. כאנקדוטה משעשעת – אך מלמדת – סו גורדון, לשעבר סגנית ראש המודיעין הלאומי,⁴ אמרה כי אחד ההסברים לתוקף הנמוך שחוקרי מודיעין מייחסים לאוסינט נובע מהעובדה שהוא נגיש להם פחות מהמידע המסווג.
- דוברים שונים הציגו סיבות שונות להטייה השלילית של אנשי מודיעין כלפי אוסינט – המשאבים האדירים שמושקעים בהשגת המידע המסווג יוצר סוג של מחויבות לא מודעת להעדיף אותו, המועצמת על ידי הנטייה לייחס למידע המושג באופן חשאי איכות ותוקף גבוהים יותר והקלת ראש במידע שנגיש לכולם. נציג ה-FBI, ראיין יאנג,⁵ טען כי לסוכנות קשה יותר להשתמש באוסינט בבית משפט כראיות מהימנות ואותנטיות.
- אחד הדוברים טען כי **הקהילה האמריקנית נמצאת כיום בקונצנזוס בדבר החשיבות והערך של האוסינט, ועכשיו האתגר הוא להתמודד עם האתגרים למיצויו**. כך, למשל, גנרל לייהי סיפרה כי החל מ-2016 צבא ארה"ב מקיים עיסוק מערכתית, סדור ומקיף לפיתוח, הטמעה ושימוש ביכולות אוסינטיות רובוסטיות, כחלק חשוב במפעל המודיעיני שלו. נציג ה-FBI טען כי הם מספקים הכשרות אוסינט לאנשיהם כולל אנשי מבצעים ואנשי שטח.

⁴ כיהנה בין השנים 2017-2019 בתפקיד ה-PDDNI ולפני כן כסגנית ראש ה-NGA.

⁵ עוזר מנהל מנהלת המודיעין ה-FBI.

- מנגד, נשמעו גם טענות אחרות לפיהן יש מרחק רב בין היחס המוצהר של קהילת המודיעין כלפי האוסינט, לבין מעמדו האמיתי והנמוך יותר, כפי שהדבר בא לידי ביטוי במשאבים המושקעים בו.
- מקלוהלין⁶ סיפר כי ועדה מטעם מכון CSIS המודיעין שהיה חבר בה ובחנה משמעויות של המהפיכות הטכנולוגיות על קהילת המודיעין, **המליצה לבחון העברה של האחריות הקהילתית על האוסינט מידי ה-CIA** (שמנהל את ה-OSC). הועדה המליצה להעביר את האחריות ל-INR (גוף המודיעין של מחלקת המדינה), בשל האופי האזרחי יותר שלו; או תחת ה-DNI, בשל המיקום העל-קהילתי שלו שיוכל להעניק את שירותי האוסינט באופן אובייקטיבי וממלכתי לכל הסוכנויות, או אף כסוכנות מודיעין חדשה בפני עצמה.
- מכל מקום, ניכר כי **פיתוח דיסציפלינת האוסינט הוא מסע שנמצא בעיצומו, ויש עדיין מחלוקות יסודיות ביחס לדיסציפלינה הזו**. גנרל ליהי התייחסה לגישות השונות שקיימות בתוך המערכת ביחס למקומו של האוסינט – יש הרואים אותו בו דיסציפלינה העומדת בפני עצמה, יש הרואים אותו כחלק מסל הכלים שכל איש מודיעין מדיסציפלינות אחרות עוסק בו, ויש כאלו הרואים את האוסינט בתור כשירות (Skill) שכל חייל צריך להחזיק.

אתגרים שהאוסינט מציב לקהילת המודיעין האמריקנית

אתגר מול הקברניטים :

- גיון מקלוהלין, לשעבר ראש ה-CIA בפועל, טען כי האוסינט מציב את קהילת המודיעין **בתחרות קשה מול ספקי מודיעין אזרחיים** - מכאלו המספקים דיווחי מידע, ועד גופים דוגמת מכוני מחקר שמספקים תוצרי "מודיעין" מעובדים באיכות שלא נופלת מזו של קהילת המודיעין הרשמית (הוא נתן כדוגמה פרויקט של אחד העיתונים, שסוקר את מצב תוכנית הגרעין של צפון קוריאה על ידי היתוך מידע מסנסורים שונים ברמה גבוהה ביותר). בנוסף, הקברניטים הנוכחיים שייכים לדור שגדל לתוך עידן המידע וצריכת אוסינט אובססיבית, ולכן **קשה יותר להרשים אותם**.
- דוברים שונים שהתייחסו לאתגר זה השיבו כי הדרכים להתמודד עימו הן לשמר ולטפח את רמת האמון של הקברניטים במומחיות של קהילת המודיעין (לרבות ביחס למידע הגלוי), לשפר את רמת השיתוף ורמת המעורבות של הצרכנים, ובמקביל לשפר את הגמישות (האגיליות) של קהילת המודיעין כדי שתוכל להגיב במהירות על התפתחויות במידע האוסינטי.
- **התמודדות עם מיס/דיס-איפורמציה באוסינט - באופן מפתיע, השתמע כי הדוברים השונים לא התייחסו לאתגר זה כדרמטי**. כך למשל, גנרל ליהי טענה שהאתגר לא שונה מהותית מאתגרי מיס/דיס-איפורמציה שניצבו בפני קהילת המודיעין לאורך עשרות בשנים. ניכר קונצנזוס לפיו **הכשרה וניסיון של אנשי אוסינט הם כיום הדרך הטובה ביותר להתמודד עם האתגר**, אף שהוסכם כי טכנולוגיה מעולמות ה-ML/AI (בינה מלאכותית ולמידת מכונה) תוכל לסייע, ככל שתתפתח (היום עדיין אינה בשלה). אחד הדוברים ציין כי חשיבות הסוגיה תלויה בהקשר של המשימה שעל הפרק - למשל במשימה של כיסוי בסיסי האתגר אינו דרמטי, בעוד במשימה של נ"צ לתקיפה או איומי שרשרת אספקה העניין יותר קריטי.

⁶ שירת בעבר בתור סגן ראש וראש בפועל של ה-CIA.

- דווקא נציג המגזר הפרטי, ד"ר דון וידנר⁷, טען כי משיכת הידיים של קהילת המודיעין מהתפקיד של תיווך האוסינט למקבלי ההחלטות (אחריות שקהילת המודיעין לקחה על עצמה בעבר), היא חלק מהסיבה לבעיית 'הסובייקטיביות של האמת', בהעדר מתווך מקצועי.
- **בשונה ממקורות מסווגים, האוסינט מתאפיין בהיקפים (ביג דאטה) ובקצבים שבני אנוש לא יכולים להתמודד איתם, ולכן מתחייב בו שילוב אדם-מכונה** (שהיום עדיין לא נמצא בנקודת עבודה נכונה וישנם פערים טכנולוגיים שצריך לגשר עליהם באמצעות מו"פ). האוסינט מציב בידי החוקרים (במשתמע יותר מדיסציפלינות אחרות) יכולות איסוף משמעותיות, ומערער בכך את הגבולות המסורתיים בין המחקר והאיסוף.
- דוברים אחרים ציינו שורת אתגרים נוספים, הקשורים ברמת המבצע של הדיסציפלינה, שרחוקים מהסדרה - איך ממצים את הדאטה באופן שממקסם את התרומה לניתוח מושאי המחקר ולכמה שיותר Use-case-ים מודיעיניים? מה הפלטפורמות הרלבנטיות? באילו אפליקציות צריך להשקיע? אינטגרציה של המידע הגלוי עם מקורות המידע האחרים, סוגיות אבטחת מידע?
- אחת הטענות שחזרה על עצמה היא **הצורך בחיזוק מקצוענות הפרט** (Trade-craft and training). יש פער בין רמות הכשירות של אנשי המודיעין בתחום האוסינט – בהערכה גסה, 5% מקצועני אוסינט ברמה גבוהה, והיתר נחלקים בין אלו שמחזיקים באוריינות אוסינטית בסיסית לבין נעדרי יכולות בתחום. מספר דוברים הדגישו שצריך להעלות את רמת הכשירות הקולקטיבית, באמצעות יותר שיתוף פעולה בין אנשים בעלי רמת כשירות שונה, כדי שהחזקים יותר יחזקו את החלשים יותר.

כצפוי, הוקדש שיח רב להיבטים אתיים ומשפטיים של ציות לחוקים אמריקניים ובינ"ל בתחום זכויות הפרט (פרטיות, קניין):

- איש ה-DNI, בן יובנר⁸, טען כי בציבור האמריקני דרות בכפיפה אחת שתי טענות סותרות, כפי שבא לידי ביטוי ביחס לאירוע ההסתערות על הקפיטול – מצד אחד, מושמעת ביקורת כלפי קהילת המודיעין "איך לא ראיתם את זה? "זה הופיע בבירור במידע גלוי", ומצד שני "איך אתם מעזים להסתכל על התכתבויות של אזרחים אמריקניים?"
- חלק מהדוברים חידדו את הצורך לעשות שימוש בהמשגה רשמית **PAI – Publicly Available Information** שקהילת המודיעין נעזרת בה כדי לכלול במסגרתה מידע לגיטימי לאיסוף מודיעיני, לבין המשגה כללית של אוסינט.
- נציג ה-DNI טען כי אופי המידע האוסינטי מקשה לייצר הבחנה ברורה בין מידע שמגיע ממקור חיצוני ולא מערב אזרחים אמריקניים לבין מידע שכן מערב אזרחים אמריקניים. חלק מהפתרון לכך יוכל להגיע בעתיד באמצעות AI.
- רמת הרגישות של מידע הקשור באזרחים אמריקנים תלויה גם ברמת הפירוט של המידע: החזקת מידע על אזרחים אמריקנים בעייתית באופן עקרוני, אבל היא פחות בעייתית אם מדובר בניית מנגמות שמתבסס על מטה-דאטה או על מכון מחקר אזרחי.

⁷ העומד בראש חברת BAE Systems המספקת פתרונות מודיעיניים בתחום המודיעין הגלוי למודיעין האמריקאי.
⁸ ראש המשרד לחירויות, פרטיות ושקיפות ב-ODNI.

- דילמה ספציפית עסקה בשאלת הלגיטימיות של איסוף מודיעיני של מידע מסחרי בתשלום. נציג ה-DNI טען שצריך להפריד בין מידע פתוח לציבור הרחב, לבין מידע הנאגר במוסדות ממשלתיים שרגיש יותר מבחינת פרטיות המידע.
- נציג ה-FBI טען שקיים פער בין הצורך המבצעי שלהם לבין היכולת החוקית לשים את ידיהם על מידע רב ערך. לדבריו, גם אם יתגברו על הבעיות החוקיות-משפטיות, יהיה עדיין אתגר טכנו-מבצעי להגיע אל המידע, כיוון שהחברות הפרטיות בונות במכוון את הארכיטקטורה של הכלים שלהם מוצפנת וללא Backdoors כך שהרשויות לא יוכלו להגיע אל המידע גם אם הדבר יותר להם מבחינה חוקית.
- בשורה התחתונה, **הוסכם כי נדרשת עוד עבודה רבה להסדרה חוקית של האוסינט כדיסציפלינה מודיעינית.**

הקשר בין קהילת המודיעין והמגזר הפרטי

- יש הבנה שקהילות המודיעין והביטחון מפגרות מבחינה תרבותית, ביורוקרטית ומשאבית מאחורי המגזר הפרטי, בכל הקשור לטכנולוגיה. לכן, למשל, הקימו את "פיקוד העתיד" באוסטין טקסס, במסגרתו פועל גם צוות ייעודי לנושא המודיעין.
- יש קשר הדוק עם המגזר הפרטי בתחום האוסינט – כך למשל צוין של-DIA הוא מסייע באגירה, אוטומציה, ניתוח והכשרה.
- **Project Convergence** – מאמץ שיטתי של DIA, על בסיס יומיומי ואירוע שנתי גדול, לניטור ובחינה של כלי מדף חדשים שצצים ברשת, בדגש על כאלו עם קוד פתוח. הם מנסים את הכלים הללו גם בניסויי שטח, עם תרגילים המשלבים חיילים ומדעני נתונים שצמודים אליהם ומבצעים התאמות "על המקום" בקוד כדי לנסות להגיע לרלבנטיות לעשייה הצבאית.
- במסגרת ההבנה שקהילת המודיעין לא יכולה להתמודד עם העוצמה של המגזר הפרטי בתחום טכנולוגיות המידע, הגישה היא להגיע אל הביג דאטה הגלוי באמצעות כלי המדף האזרחיים ולא באמצעות גישה עצמאית אל הדאטה הגולמית. נדרש להאיץ את קצב האימוץ וההתאמה (Adoption and Conversion) של היכולות האזרחיות.
- מקלוהלין טען כי לסיין יש כמה יתרונות מובנים על פני ארצות הברית במיצוי האוסינט. ראשית, הזיקות העמוקות בין המגזר הפרטי לבין המגזר הציבורי, ושנית, חוסר העכבות בנוגע להפרת זכויות אדם.

אוסינט ועבודה מרחוק

- בכירים בכמה מארגוני המודיעין (קונקרטי DIA, INR) טענו כי העיסוק הנרחב והשיטתי שלהם עם אוסינט סייע לרציפות התפקודית של ארגוניהם בתקופת הקורונה, וחוקרי מודיעין שעבדו מהבית הפיקו מאות ואלפי דוחות מבוססי אוסינט.

אוסינט והון אנושי

- גנרל לייחי נשאלה מה הכישורים שקהילת המודיעין מחפשת בקרב אנשי האוסינט. לדבריה, המגויסים של היום מגיעים כבר עם הבנה של טכנולוגיות מידע, סייבר, עבודה עם ביג דאטה, תכנות וכו', ולכן אין בעיה של הון אנושי מוכשר, מה שנדרש הוא אנשים בעלי פתיחות

מחשבתית וסקרנות, לצד נכונות – שהיא אולי האתגר המרכזי – להיכנס לשרות הציבורי ולהשתלב בקהילת המודיעין.

- היא הסכימה חלקית לטענה שהאוסניט יאפשר לשלב אנשים מאזורים גאוגרפיים מרוחקים, ואף יאפשר להרחיב את המגוון האתני של אנשי המודיעין (במשתמע בשל היכולת לשלב אנשים בעלי סיווג נמוך יותר).

- עוד טענה בעלת חשיבות בהקשר האמריקני שהושמעה בכנס, התייחסה לאוסניט כאמצעי לגשר על משכי הזמן הארוכים של הסיווג הביטחוני של מגויסים חדשים לקהילת המודיעין. למרות מאמצים שונים לקצר את משך התהליך, הוא אורך חודשים ארוכים ואף יותר מכך, מה שגורם לאנשים איכותיים להתייאש ולוותר באמצע התהליך. האוסניט יכול לאפשר לשלב אנשים בעשייה מודיעינית (אוסניטית), טרם השלמת תהליך הסיווג הביטחוני שלהם באופן מלא.